

ANLATICININ KONUMUNA BAĞLI OLARAK “BAHAR VE KELEBEKLER”İN SİMGESEL DEĞERİ

*Gökhan REYHANOĞULLARI**

Geliş Tarihi: 09.10.2020

Kabul Tarihi: 20.10.2020

Atıf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-
Sanat-Mimarlık Dergisi

Sayı: Özel Sayı

Sayfa: 134-158

Yıl: 2020

Dönem: Ekim

Özet

Millî edebiyat döneminin gerek fikir ve düşünüşüyle gerek kurmaca metinleriyle kurucu ismi olan Ömer Seyfettin, bir hikâyeci olarak millî olanın merkezinde kalmayı başarmıştır. Hikâyelerinin oluşturduğu tematik algının, bu çerçevenin dışında değerlendirilmesi pek olanaklı değildir. Bu sebeple kurmaca metinlerin dışında kaleme aldığı yazılarındaki fikirlerden uzaklaşmamak, söz konusu hikâyelerin anlamlanması adına daha yol gösterici bir durum ortaya çıkarır. Ele aldığımız “Bahar ve Kelebekler” hikâyesi de bu bağlamda değerlendirilmiştir. Hikâyeci olarak tanınmasını sağlayan bu “ilk” hikâye, öncülüğünü üstlendiği *Genç Kalemler* dergisinin temel amaçları doğrultusunda kaleme alınmış ve bu anlayışın bildirgesi sayılan “Yeni Lisan” makalesinin önemli ilkelerini içermiştir. Hikâyede Ömer Seyfettin, kendini merkeze konumlandırmıştır. Bu konuma bağlı olarak olay halkalarının gelişim seyrine göre tavrı alır. Böylelikle Ömer Seyfettin ulaşmak istediği ana teze ulaşır. Bu makalede yazar-anlatıcı olarak Ömer Seyfettin’in, millî hassasiyetlerini okura benimsetmek için hikâyede kişilere göre konum alışı irdelenmiştir. Değişen bu konular, tematik bağlamda simgelediği değerlerle ortaya konulmuştur.

Anahtar sözcükler: Ömer Seyfettin, “Bahar ve Kelebekler”, Yazar-anlatıcı, Eski-yeni nesil, Millî kimlik.

* Dr. Öğr. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, g_reyhanoglu@hotmail.com / ORCID: 0000-0001-7673-3313

THE SYMBOLIC VALUE OF “BAHAR VE KELEBEKLER” DEPENDING ON THE NARRATOR'S LOCATION

*Gökhan REYHANOĞULLARI**

First Received: 09.10.2020

Accepted: 20.10.2020

Citation: Hars Akademi
International Refereed Journal of
Culture-Art-Architecture

Issue: Special Issue

Pages: 134-158

Year: 2020

Session: October

Abstract

As a storyteller, Ömer Seyfettin, who was the founder of the national literary period with both his ideas and thoughts and his fictional texts, managed to remain at the center of the national one. It is unlikely that the thematic perception created by their stories can be evaluated outside of this framework. For this reason, not moving away from the ideas in his writings, which he has written outside of fictional texts, creates a more guiding situation in the name of making sense of these stories. The story of “Bahar ve Kelebekler” that we discussed, was also evaluated in this context. This “first” story, which earned him recognition as a storyteller, was written for the main purposes of the magazine Genç Kalemler, which he pioneered, and included important firsts of the article “Yeni Lisan”, which is considered a declaration of this understanding. In the story, Ömer Seyfettin positioned himself at the center. Depending on this position, it has taken attitude according to the course of development of event rings. In this way, Ömer Seyfettin reaches the main thesis that he wants to achieve. In this article, as a writer-narrator, Ömer Seyfettin's position according to the character in the story is examined in order to adopt his national sensitivities to the reader. These changing positions are presented with the values they symbolize in the thematic context.

Keywords: Ömer Seyfettin, “Bahar ve Kelebekler”, Writer-narrator, Old-new generation, National identity.

* Doctor Instructor, Ankara University, Faculty of Languages, History and Geography, Department of Turkish Language and Literature, Ankara, g_reyhanoglu@hotmail.com / ORCID: 0000-0001-7673-3313

Giriş

Millî edebiyat hareketinin başlangıcı sayılan ve kurucu kadroyu bir araya getiren *Genç Kalemler* dergisinin 11 Nisan 1911’de (29 Mart 1327) yayımlanan ikinci cildinin birinci sayısında, millî bir edebiyatın ilk koşulunu işaret eden son derece önemli ve uyarıcı bir slogana yer verilir: “‘Yeni Lisan’ın tamimine hizmet eder.” Bu uyarıcı ve yol gösterici ülkü, yeni lisanın yayılması ve genele ulaşması için gerekli görülen bütün hususlar dikkate alınarak uygulama alanlarına sokulmuştur. Ömer Seyfettin, bu ülkünün bildirgesi sayılan “Yeni Lisan” makalesini söz konusu olan bu sayıda yayınlamış ve millî bir edebiyatın ilk koşulu olan millî lisan hususuna dikkat çekmiştir. Teorik çerçevede kalmayarak bu bildirgeyi uygulamayı da ihmal etmemiş ve aynı sayıda “Bahar ve Kelebekler” hikâyesini kaleme almıştır. Zira hikâyenin epigrafı “Yeni Lisanla” ibaresini taşır. Bu uygulama tarihi bir önem de arz eder, çünkü Ömer Seyfettin’in “yeni lisanla” yazdığı ilk hikâyesidir: “‘Bahar ve Kelebekler’ muharriri –bu onun yeni lisanla yazdığı ilk hikâyesidir- sade Türkçenin umumileşmediği zamanlarda hayli itirazlara dûçâr olmuştu” (Yöntem, 1995: 555). Ali Canip Yöntem’in tarihi önem taşıyan bu vurgusunda henüz Türkçenin yaygınlık kazanmadığı süreç içinde Ömer Seyfettin, derginin sloganında yer alan ifadede de görüldüğü gibi Türkçenin yaygınlık kazanması için bu uygulamayı yaparak öncü tutumunu ortaya koymuştur. *Genç Kalemler* dergisinde yayımlanan bu hikâyenin, bu bağlamda, “Bir hikâyeci olarak Ömer Seyfettin’in asıl doğuşunu” (Alangu, 2020: 149) işaret ettiğini söylemek mümkündür. Aynı zamanda *Genç Kalemler* dergisinin Ömer Seyfettin’in gerek bir sanatkâr, gerekse bir aydın olarak tanınmasında kesinlik oluşturduğu söylenmelidir. “Onun hikâyeci şahsiyetinin gerçek belirtisi olan ‘Bahar ve Kelebekler’ hikâyesi, (...), Millî edebiyat akımının ilk öncü hikâyesi sayılan ‘Pamuk İpliği’” (Cunbur, 1985: 10) de bu dergide yayımlanmış ve daha sonraki süreçler için önemli bir hareket alanı açmıştır. Çünkü bu “ilk hikâye” modernleşme sürecinin bütün sancılarını taşıırken gelecek adına da uyarılar yapmayı amaçlayan bir hassasiyetin ürünü olarak belirlemiştir. Olcay Öner toy’un “Ömer Seyfettin’de Ziya Gökalp’in Turancılık düşünceleriyle birlikte Doğu kültür ve edebiyatıyla, gelenek ve göreneklerin korunması gerektiği düşüncelerinin de uyandığı göze çarpıyor. Selanik’te yazdığı ilk öyküsü olan Bahar ve kelebekler Ömer Seyfettin’in bu düşüncelerini yansıtır.” (Öner toy, 1985: 78) şeklindeki değerlendirmesi, bu hikâyenin yeni bir yol haritası olduğunu işaret eder. Bu bilinç ve amaçla Ömer Seyfettin, yeni lisanın çerçevesini ortaya koyarken bu lisanın millî değerler bağlamında bir içerik oluşturmasını istemiştir. Bunun bir örneği olan “Bahar ve Kelebekler”, *Genç Kalemler*’de yayımlanan diğer hikâyelerle birlikte “Süssüz,

açık, terkipsiz bir dil, kısacası konuşma dili”ni kullanırken “*Öte yandan işlenen konular da millî benliğe dönüş, Türklük düşüncesini uyandırma, değişen sosyal hayat içinde yeni insanı çizme biçiminde karşımıza çıkıyor*” (Parlatır, 1985: 107). Yeni bir insan çizme hususu, düşünsel anlamda öncelikle bir yeni dil olgusunu gerektirir. Bu yeni dil olgusunu “Yeni Lisan” makalesinde ortaya koyan Ömer Seyfettin, millî kimliğin kazanılması için millî değerler üstüne kurulmuş bir yaşam gerekliliğini işaret eder. “*Hikâye ile makale arasında sıkı bir münasebet vardır*” diyen Mehmet Kaplan, “*bu münasebet(in) sadece hikâyenin “yeni lisan” ile yazılmış olmasından ibaret*” olmadığını, Ömer Seyfettin’in “*hikâyesinde de makalesinde de olduğu gibi “yeni bir hayat görüşü”nü müdafaa et(tiğini)*” (Kaplan, 1984: 41) vurgular. Yeni bir hayat görüşü, millî bir hayat görüşüdür ve millîlik vasıflarına dayanan bir değerler sisteminin işaretidir. Ömer Seyfettin, gerçekçi olma ve bu gerçekçiliği toplumsal düzlemde denetleyebilmek adına hikâyenin bütün olay halkalarında kendini hissettirir. Birçok yerde sözü hikâyenin karakterlerinden alarak kendisi konuşur ve izleksel tutumunu okura doğrudan iletme ister. İdealist bir tavrın daima hissedilmesi şüphesiz ki bu gerçeklik alanını zedeler, inandırıcılık vasıflarını zayıflatır, fakat bu durum dönem açısından zorunludur.

Hikâyede Anlatıcının Konumlandırılması

Anlatıcı, edebî metinlerin en önemli varlık alanını oluşturan ve büyük oranda anlatının varlık sebebi olan bir unsur olarak metnin merkezinde yer almayı gerekli kılmış bir donanım ve yetkiye sahiptir. Bu yetki ve donanım çerçevesinde anlatıcı, metnin ve dolayısıyla kurgunun varlık sebebi olan merkezî kişi olabildiği gibi, sonsuz ve sınırsız bir bilgi alanıyla her şeye hâkim bir konumda, merkezî kişinin bütün dünyasını okura sunabilir. Aksine sınırlı düzlemlerde bile anlatıcı, sunuş noktasında yine tek etkili unsur olarak kendine yer bulur. Bütün klasik metinlerde bu düzlemin geçerli oluşuna karşın modern veya postmodern yapıları metinler anlatıcı unsurunun bu çerçevede kalmamasına rağmen karma birçok teknikle kurguyu aktarır. Bu hikâyenin daha klasik bir düzlemde olduğu kabul edildiğinde anlatıcı açık bir biçimde kendi konumunu ve tutumunu belirler, olayların gelişimine göre de bu konumu ya daha da derinleştirir ya da değiştirir. “Bahar ve Kelebekler” hikâyesinin tematik derinliğinde anlatıcı, konumunu her aşamada hesaplayarak ve metin halkaları arasındaki geçişleri düzenleyerek değiştirir. Ancak bu değişime rağmen anlatıcı, metnin ilk olay halkalarında okura sezdirmediği duruşunu, metnin son olay halkalarında derinleştirir. Okurun tavrı alma durumu, anlatıcının konum değiştirme ve tematik göndermesini derinleştirme

işlevine bağlı olarak netleşir. Anlatıcı, metnin tematik kuruluşunda üstlendiği ve temsil ettiği bütün ülküdeğer kavram ve simgeleri okura benimsetmek veya en azından bu çerçevede bir etki alanı açabilmek için sürekli olarak göndergesel bir dil kullanır. Bu kavram ve simgeleri metindeki kişilere göre düzenler, bu kişiler üzerinden olumlar veya eleştirir. Anlatıcının bu hikâyede merkezî bir konumda oluşu ve her şeyi bilen sınırsız hâkimiyeti, bu anlatı düzlemini kolaylaştırır. Çünkü anlatıcı tematik tutumuna göre hem kendinin hem de diğer kişilerin yerini belirler. Ülküdeğer kavram ve simgeleri, kişilere karşı anlamlandırır ve bu anlam çerçevesinde bir gönderge oluşturur. Aslında bu durumun ana sebeplerinden biri ve en önemlisi, dönemin siyasî, toplumsal ve kültürel yapısındaki dinamiklerdir. Anlatıcıyı tavır ve tutum belirlemek noktasında zorlayan ve onu yönlendiren bu temel dinamikler, kişileri değerlendirme ve konumlandırma meselesini de etkiler. Okur da bu dinamikleri esas alarak yaklaşma ihtiyacını duyar. Çünkü böylesi dönemsel içeriklere sahip metinlerin ruhunu ve en azından anlamsal katmanlarını anlamlayabilmek adına bu gereklidir. Zira anlatıcı, böylesi metinlerde özellikle bu dönemsel meselelerin çerçevesinde bir bilgilendirme, yönlendirme, bilinç düzeyini arttırma ve farkındalık gibi önemli işlevler üstlenir. Anlatıcı, bu işlevleri okur adına gerçekleştirmek için metin içindeki konumunu ayarlayarak anlatısına başlar ve bu çizgide sürdürür.

Dönemin bu özellikleri dikkate alındığında Ömer Seyfettin, bütün düzlemlerini anlatıcı konumuna taşır ve aslında hikâyedeki anlatıcıya rolünü benimsetir. “Bahar ve Kelebekler” hikâyesindeki anlatıcının konumu, duruşu ve tavrı, Ömer Seyfettin tarafından anlatıcıya ezberletilmiştir. Rolünü iyi benimseyen anlatıcı, Ömer Seyfettin adına konuşur. Ancak böylesi metinlerde kurgusal açıdan gerçeklik boyutu sorunsal bir hâle gelir. Birçok noktada anlatıcı, rolünü iyi benimsemiş olsa bile bu, anlatıcıya rolünü benimseten yazarın/Ömer Seyfettin’in her an sunuşa karışma, katılma, konuşma hakkını elinde bulundurmasına sebebiyet verir. Zira bu metinde de anlatıcının yerine yazar, yani Ömer Seyfettin konuşur. Dolayısıyla “*İtibarî bir varlık olan anlatıcı, eserde, yazarın dilini kullanarak ait olduğu mekânı, şahıs kadrosunu ve hayat tezahürlerini nakleder veya dikkatlere sunar. Bu hususu dikkate alarak “hâkim bakış açısı”ndan hareketle yazılmış eserlerdeki anlatıcıya “yazar-anlatıcı” adını ver(mek)*” (Aktaş, 2005: 89), bu hikâye için en önemli noktayı ortaya çıkarır. Buradaki hâkim bakış açısına bağlı olarak konum alan anlatıcı, yazarın dilini, duygu ve düşüncelerini, kısacası onun hayata bakışını kullanır. Ömer Seyfettin sözünü anlatıcıya emanet ederken bir taraftan da kendisi bir yazar-anlatıcı olarak doğrudan söz alır ve kavramsal düzlemde tematik bir alan açar. Ancak burada kurgusal

açıdan gerçeklik algısı zedelenebilir. Yazar-anlatıcının müdahalesine açık olan bu durumda, metindeki kişiler kendileri olmaktan çok onlara ezberletilen veya benimsetilen bir dili konuşmak zorunda kalırlar. Dönem anlatılarında bu sorunun varlığı, Türk edebiyatı düzleminde düşünüldüğünde kaçınılmaz bir olgu olarak yerini alır. Tanzimat’tan bu yana toplumsal düzlemde bir görev üstlenen edebî metinlerin bu özellikleri, metnin bütün anlamsal derinliğinde teze dayalı bir tematik bağlam oluşturur. Batılılaşma faaliyetlerinin yaşandığı bu süreçte zihniyet değişiminin ortaya çıkardığı temel meseleler, özellikle İkinci Meşrutiyet’in ilanından sonra daha da sorunsal hâle gelmiş, siyasal gelişmeler de bu çerçeve büyük kaotik sonuçlar doğurmuştur. Özellikle zihniyet değişimine bağlı olarak gelişen toplumsal düşünüşteki farklılık, yabancılaşma ve yozlaşma sorunsalında edebî metinlere geniş bir tematik alan sağlamıştır. Ömer Seyfettin, dönemin ruhunu sadece bir yazar olarak değil, aynı zamanda asker oluşu ve bu süreçte yaşanan bütün kırılmaları, siyasi ve toplumsal dönüşümleri birinci derece yaşamış ve bunlardan etkilenmiş bir aydın olarak da “Bahar ve Kelebekler” hikâyesinin tematik katmanlarını bu çerçevede oluşturmuştur.

“Bahar ve Kelebekler” hikâyesinin tematik düzlemlerini anlamsal olarak derinleştiren temel çizgileri kişi-kavram-simge bağlamında ele almak gerekir. Bu bağlamda yazar-anlatıcının konumu üç ayrı tematik/düşünsel alanda belirginleşir. Hikâyeyi de üç ana metin halkasına ayırmak ve bu konumu daha da netleştirmek mümkündür. Yazar-anlatıcı ilk konumunu Büyükninenin sağladığı düşünsellikte biçimlendirir. Bu konumda yazar-anlatıcı olumlamak istediği bazı kavram ve simgeleri bu çerçevede ele alır ve onlar üzerinden bir nesil eleştirisi yapar. Yabancılaşmanın ve yozlaşmış kültürel değerlerin ortaya çıkışını sorgularken kültürel kodların önemini açığa çıkarmaya çalışır. Ancak bu ilk konumda yazar-anlatıcı her ne kadar kendine bir yer açmak istese de burada kalmaktan yana değildir. Bu sebeple konumunu değiştirmek veya en azından farkı açılardan dönüştürmek ihtiyacı duyar. Yazar-anlatıcı ikinci konumunu genç torunun tematik/düşünsel alanına kaydırır. Bu alandaki konum itibarıyla anlatıcının bir önceki konumda dönüştürmek/değiştirmek isteği izlekleri, torunun nineyle yaşadığı çatışmalar üzerinden vermeye çalıştığı görülür. Böylelikle anlatıcı bu çatışmadan kendini derinleştirecek yeni bir tavır almaya hazırlar. Asıl ve en önemli konum üçüncü konumdur ki yazar-anlatıcı burada kendi tematik/düşünsel alanının sınırları içerisine girmiş olur. İlk iki tavidan süzülerek alınan kavramsal derinlik, burada tematik düzlemde bir ülküdeğer niteliğine kavuşur. Yazar-anlatıcı her konumda kendi düşünsel konumunu sağlamlaştıracak simgeleri de kullanarak tematik gönderileri okura sunar.

Büyüküne'nin Tematik Alanına Göre Anlatıcının Konumu

Gerçekçi olmak temayülünde bulunan bütün anlatılarda olduğu gibi “Bahar ve Kelebekler” hikâyesinde de anlatının bir mekân-kişi betimlemesi ile başlaması, bu gerçekliğin sağlanması adına önemli bir düzlem oluşturur. Tematik düzlemlerde kullanılacak olan her kavram ve simgenin, özellikle ülküdeğer ve karşıtdeğer aşamasında bu betimlemelere dayandırılması anlamsal bir derinlik sağlar. Olumlu diyebileceğimiz bu “çevresel mekân” (Korkmaz, 2017: 13) betimlemesinin, kişiler düzleminde bir zıtlık olarak sunulması, tematik çatışmayı ortaya çıkarır. “Muhteşem ve parlak bir sulu boya levhası gibi görünen” (2017: 169) bu dış-mekâna karşılık kişilerin üstlendiği nitelikler bu çatışmayı derinleştirir. “Saf ve mâî bir sema”, “çiçekli ağaçlar”, “cıldayan kuşlar”, “uyur gibi sessiz duran deniz”, “mor dağlar”, “korular, beyaz yalılar” (2017: 169) çevresel bir mekân için uygun ve genişlik sağlayabilen bir özelliğe sahiptir. Bu çevresel mekâna rağmen zıt görünümde bir kişi düzlemi mevcuttur. Bu zıtlığın ortaya çıkabilmesi için en önemli simgesel değer “pencere”dir. Pencere bu iki dünyayı birbirinden ayıran, birbirine zıt kılan anlamsal bir alan açar. Çünkü “pencere, ev ile dış dünya arasındaki bağıntının eşiği konumunda olup, bakış ufkunu da kendi üstünde toplayan bir işlevselliğe sahiptir” (M. Durmuş, 2018: 893). Esas itibarıyla henüz metnin ilk cümlesinde yer alan bir başka simge, pencerenin oluşturacağı anlamsal alanın derinleşmesini sağlar. Bu, aynı zamanda anlatıcının hazırlayıcı hamlesi sayılmalıdır. Hikâyenin ana mekânı olan “küçük salon” a işaret edilirken bu salon ile geniş mekân olan “dışarı” arasında, “kalın ve ağır bir perde” (2017: 169) yer alır. Bu “kalın ve ağır perde”, yukarıda sözü edilen zıtlığın önemli göstergelerinden birisidir. Dış ile iç arasında bir duvar gibi duran bu perde, yaşama karşı duran bir engeldir. Dışarıdaki yaşamın, canlılığın, diriliğin içeriye girmesini engelleyen, ona geçit vermeyen, akışı durduran bu “kalın” ve “ağır” perde, pencerenin yaşama dönük açılmasını da engellemiş olur. Burada, dışarıdaki yaşamın içeriye akmasının önemli oluşu, kişilerin üstlendiği nitelikler çerçevesinde değerlendirilmelidir. Anlatıcının ilk konumu Büyüküne açısından ele alındığında çizilen portre de önem kazanmış olur. “Pencerenin önündeki şişman koltuğa gayet zayıf, gayet sarı, gayet ihtiyar bir kadın oturmuştu. Bahara ve hayata dargın gibi arkasını dışarıya çevirmişti. Sönmüş gözleri köşelerdeki gölgelere karışıyordu.” (2017: 169) şeklinde sunulan Büyüküne dışarıdaki dirimin, ölümcül bir karşıtlığı olarak yerini alır. Bir duvar gibi duran perdenin kalınlığı ve ağırlığının yanı sıra pencereye sırtını dönmek, hayatın ve baharın içeriye akışını engeller, ancak buradaki engel aslında bütün umutları yitirmiş bir durumu içermez. Çünkü Büyüküne bu dirime “dargın gibi”dir.

Dargınlığın verdiği hisle arkasını pencereye dönen Büyüknine, dışarıyla barışabilme umudunu karşısında oturan torununa devretmek isteyen bir suskunluğun içindedir. Bu suskunluk, içerisi ile dışarı arasında mevcut olan zıtlığın, içeride de bir başka zıtlık çerçevesinde derinleşmiş olduğunu gösterir. Dirimden çok ölüme yakın duran “*doksan yedi yaşında*”ki Büyüknine ile dışardaki bahara eş olan “*on sekiz yaşında*”ki torunun suskunluğu tematik düzlemde birçok şeyin tükenişini işaret eder. Ancak “*bir mumya uzvu kadar sararmış ve katılaşmış ellerini*” (2017: 169), bu son umutla torununa uzatmak isteyen Büyüknine, umduğunu bulamaz. Çünkü yazar-anlatıcı ilk konumda, ülküdeğer bağlamında yanında durmak istediği Büyüknine’nin temsil ettiği değerler karşısında, torunu ve onun neslini yerleştirmiştir. Bu yeni nesil ve onun buradaki temsilcisi “*genç ve esmer kız*”, “*son Türk kadınlarının o asla hâl ve tatmin edilemeyecek olan ebedî hicran ve elemiyle bulutlanan siyah gözler*”le (2017: 169) hayata bakmaktadır. Yazar-anlatıcının ilk konumda böylesi bir neslin yanında durması ve ona göre tavır alması beklenemez.

Yazar-anlatıcı bu “*asla hâl ve tatmin edilemez*” neslin eleştirisini yapmak için ancak Büyüknine’nin tematik bağlamda temsil ettiği kavramsal ve simgesel değerlerden beslenmelidir. Büyüknine’nin sitemkâr içdüşünüşünü veren yazar-anlatıcı, “*hayatın baharı olan bu vücut*”un (2017: 170) hayatın bu kadar uzağına düşmesine, bahara arkasını dönmesine anlam vermeyerek bu matemin kaynağını irdelemek ister. Bu kaynağa ulaşmak için bir simgesel değer karşımıza çıkar; o da genç kızın okuduğu “*kitap*”tır.¹ Fransızca olan bu kitap, “*sevinç ve saadetten mahrum kadınlar*”ı (2017: 171) anlatmaktadır ki genç kıza göre bu kadınlar “*Türk kadınları*”dır. Bu genç kız, yazar-anlatıcıya göre “*büyük matemler geçirmiş, felaketler görmüş bir zavallı gibi*”, “*hiç gülm(eyen) ve ebedî mahzun dur(an)*” (2017: 171) bir kişiliktir. Ancak bunun bir sebebi olmalıdır. Yazar-anlatıcının buradaki duruşu ve takındığı tutum “*kitap*” simgeselliği bağlamında bu genç kızın durumunu aydınlatır. Yazar-anlatıcıya göre bir nesli temsil eden bu genç kıza, böylesi kitaplar “*zehirlenmek*”te ve onu “*soldurmak*”tadır. Genç kıza “*bahara, saadete yabancı bırakan*” bu kitapların asıl önemli olan tarafı şüphesiz ki Fransızca olmalarıdır. Bir neslin tükenişine sebep olarak gösterilen bu kitapların, bir zihniyet sorunsalı olarak verilmek istendiği

¹ “Okuduğu, Pierre Loti’nin kitabı, 20. yüzyıl başında, üst düzey Osmanlı ailelerinde, çoğunluğu yabancı mürebbiyeler tarafından verilen seküler Batı eğitiminin, geleneksel kapalı toplum yapısı içindeki kadın üzerinde etkisini ve yarattığı çatışmayı anlatan bir romandır. Çok iyi eğitim görmüş, buna karşın dış dünyaya sıkı sıkıya kapalı, kendilerinden ne düşünsel bir çabada bulunmaları, ne de belli bir amaca yönelik bir üretim istenen, onlarca hizmetçi arasında, kocaları için süslenmekten başka işleri olmayan bu genç kadınların tamamen işsiz kalmalarının yarattığı buhran anlatılmaktadır ki, aynı zamanda bu, öykünün ana izleğini oluşturur” (Arslan, 2008: 112).

aşikârdır. Batılılaşma sürecine göndermede bulunan yazar-anlatıcının, bu süreçteki yanlış tutumların ve bunların ortaya çıkardığı sonuçların, bir neslin geleceğini ortadan kaldırdığını işaret etmesi önemli bir durumdur. Zihniyet farklılaşmasının toplumsal ve kültürel düzlemde yanlış sonuçlara sebep olması, yabancılaştırma ve yozlaşma sorunsalını beraberinde getirmesi burada eleştiri konusu olmuştur. Yazar-anlatıcı bu eleştiriyi sözünü emanet ettiği, bir bakımda da bilinçli bir idealizasyonla rolünü benimsettiği Büyüknine’ye yaptırır. Büyüknine, bu yeni neslin işaret ettiği Türk kadını betimlemesini şiddetle reddeder. Büyüknine’ye göre “*Türk kadınları asla sevinç ve saadetten mahrum değildir.*” “*Sevinç ve saadetten mahrum olanlar sizsiniz... Şimdiki kadınlar...*” (2017: 171) diye itirazını sürdüren Büyüknine, “siz” vurgusu ile zihniyet dejenerasyonuna uğrayan ve kültürel bellekte kendilik düzlemlerini yitiren bir kuşağa işaret eder. Bozulmuş ve değer yitimini yaşamış bu yeni nesil, tematik düzlemde olumlanacak hiçbir değere sahip değildir. Bu bağlamda kendiliğinden bir eski nesil ortaya çıkar ki onun da temsiliyetini Büyüknine üstlenmiş olur.

Büyüknine’nin, genç kıza karşı çıkararak savunduğu söz konusu eski nesil, “*mesut*”tur ve bu neslin “*bütün meşguliyeti eğlence ve neşe*”dir (2017: 171). Dönemin şartları içerisinde bu yeni neslin “sevinç”ini yitirmesinin en büyük sebebi, yazar-anlatıcının buradaki konumuna göre “*bu zehirli kitaplar üzerine düşünmek*” ve buna bağlı olarak eylemde bulunmaktır. “*Siz bu zehirleyici kitaplar üzerine düşüyor, kabarıyor, soluyor, soluyor, hırçın, berbat, tahammül olunmaz bir mahlûk oluyorsunuz.*” (2017: 171) şeklinde serzenişte bulunan Büyüknine, Batılılaşma sürecinde bir neslin uğradığı değer yitimini simgesel olarak kitaplar üzerinden vermeye devam eder. Büyüknine, genç kızın okuduğu Batılı kitaplar yerine *Tuhfe-i Vehbi*’yi, *Mesnevi*’yi, *Fuzulî*’yi koyar. Batılı düşünce ve değerlerin karşısında Doğulu veya yerli bir düşünce ve değerler sistemini ileri sürer. Özellikle değer yitimi ve kendilik sorunsalı çerçevesinde eleştirdiği yeni neslin zihniyetini, eski neslin yetişme kültürünü önemseyerek reddeder. Büyüknine, eski neslin değerler sisteminde kadının portresini şöyle çizer: “*Kibar ve zengin efendiler kızlarına Farisî öğretir, Câmi dersi gösterirlerdi. Tuhfe-i Vehbi’yi okuturlardı. Fuzulî’nin, Bakî’nin gazellerini ezberlerdik. Mesnevi’yi anlardık. Mükemmel seciler, kafiyeler yapar, kocalarımızla müşaare eder, hafızamıza, zekâmıza, nüktelerimize onları hayran ederdik. O vakit bir kadın için en büyük medih, ‘fazıla, edibe, şaire, âkile...’ idi*” (2017: 171-172). Yazar-anlatıcının konumu bu noktada genç neslin değer yitimine uğramış olması dolayısıyla Büyüknine’nin tarafındadır. Genç kız, karşıt güç olarak konumlanmış ve yetiştiği zihniyetin kabul edilemeyeceği vurgulanmıştır. Çünkü yeni nesil toplumsal ve kültürel kodlarını yanlış seçmiş ve bunlar

üzerinden bir gelecek inşa etmeye çalışmıştır. Büyüknine, yazar-anlatıcının dilini kullanmaya ve kendisine benimsetilen rolü sergilemeye burada da devam etmiştir. Büyüknine önemsedığı değerler sisteminin bozuluşunu, yozlaşmasını ve soysuzlaşmasını genç neslin yetişme ve yetiştirilme tarzına bağlar. Batılılaşma sürecinin her şeyden önce bir zihniyet meselesi olduğunu aslında açıkça vurgulamış olur. Büyüknine, sorunsalın eğitim kaynaklı oluşunu şöyle dile getirir: “*Şimdi siz Frenk mürebbiyeler elinde büyüyor, kendi lisanınızın güzelliklerini tanımıyor; başka memleketlerin, başka şeylerini öğreniyorsunuz. Onlara benzemek istedikçe kendi benliğinizden uzaklaşıyor, etrafınızdan nefret ediyor, hakikaten sevinç ve saadetten mahrum kalıyorsunuz*” (2017: 171). Metnin en önemli tematik kavramlarının verildiği bu satırlarda yazar-anlatıcı sorunsalın merkezine inmiş olur. Yeni neslin aslında belleksiz bir biçimde yetiştiğini, kendilik değerlerinden uzaklaştığını, kendi değerler sisteminin yerine yabancı milletlerin kodlarını yerleştirdiğini vurgulamış olur. Asıl önemli noktalardan biri de dil sorunsalıdır. Yeni nesil kendi millî diliyle yetişememe gibi bir sorunla karşı karşıyadır ve bu bir zihniyet değişimi için başlı başına yeterlidir. Bireyin zihniyetini, düşüncesini, varlığını ortaya koyan en önemli unsur dil ise, yeni neslin bir başka dil ile yetişmesi bütün bu olgulardan mahrum kalmasına sebebiyet verir. Birey varoluşunu, varlık alanını, bu varlığa ait kendilik bilincini² ancak kendi diliyle ortaya koyar. Bu çerçeveden bakıldığında yazar-anlatıcının dil sorunsalına vurgu yapması tarihi bir gerçeklik olarak karşımıza çıkar. Büyüknine’nin bu vurgusu, yeni neslin bir karşıt güç olarak konumlanmasına neden olur. Çünkü yeni neslin dil kodlarını mürebbiyeler belirlemiş ve başka milletlerin düşünce sistemlerini kullanmışlardır. Kendi dilini kullanamayan bir nesil, başkasına “benzemek” arzusunda kendi belleğini yitirir. Belleksiz bir nesil, geleceği olmayan bir nesildir ki Büyüknine, genç kızın bu durumuna doğrudan işaret etmiş olur. Yazar-anlatıcı genç kızın bütün matemini ve karamsarlığını bu gerçeğe bağlamak ister. Zira Ömer Seyfettin bu meseleyi hikâyenin yazılma tarihinden çok önce 1908’de yazdığı “Çocuklarımız- I” adlı yazıda özellikle derinlemesine işler. “*O vakit, herkeste olan bir zannede de vardı, ben de zannediyordum ki Fransız mekteplerinin tahsili bizim mekteplerimizden yüksek ve ciddidir. (...) Mekteplerini gördüm, çocukları tetkik ettim, mürebbiyelerle büyüyenlerin ruhlarını yokladım, malûmatlarını tecrübe ettim ve neticeyi pek, pek çirkin buldum.*” diyen Ömer Seyfettin Büyüknine’yi doğrulamış olur. Çünkü Ömer Seyfettin Fransız mekteplerinden veya “*mutlaka cahil olan mürebbiyelerin*” terbiye gören

² Bu konuda geniş bilgi için bkz. Mitat Durmuş (2020). *Ömer Seyfettin’in Anlatılarında Kendilik Bilinci ve Öteki*, Erzurum: Fenomen Yayıncılık.

çocuklarda dört önemli sorun tespit eder: “1. Lisan-ı maderzada derin bir adem-i vukuf, 2. Lisan-ı maderzada muhabbetsizlik, 3. Hissi bir hüvviyetsizlik, 4. Dénaturé olmak arzusu ve buna adem-i muvaffakiyet” (2018: 171). Fransız mürebbiyelerin veya Batılılaşma arzusu içindeki ailelerin ellerinde büyüyen bu yeni nesil, anadilini bilmeyen, onu anlamayan, ona karşı bir sevgi belirtisi göstermeyen bir nesildir ki burada en ciddi sorun olan kimliksizlik bunalımını yaşar. Bu bunalımın bir sonucu olarak denatüre olmuş, değişimi başaramamış ve yapısını bozmuş bir nesil olarak Ömer Seyfettin tarafından olumlanmaz. Özellikle burada sevgisizlik ve kimliksizlik, bu hikâyenin de en temel tematik kavramlarını işaret eder. “Çocuklarımız –II” yazısında da aynı sorunsala değinen Ömer Seyfettin, geleceğin emanet edileceği genç kuşağın Fransız mürebbiyelerin ellerine verilmesinin nedenini “moda” olarak değerlendirir. Ona göre “bu modanın kurbanı olan bu çocuklar, her şeyden bîhaber ve masum, kendi dillerini bir tarafa atarlar” (2018: 175). Büyüknine de genç kızı “moda” bağlamında eleştirir ve onun bulunduğu olumsuz durumu buna bağlar. Ömer Seyfettin, Büyüknine’yi haklı çıkarır: “Çocuk, meyl-i taklide daha ziyade mağluptur. Mektepte kendi âdat-ı kavmiyesine muhalif şeyleri hararetle bir teccüssle takip ve taklit eder. (...) O yaş ve nahif bir ağaçtır. Her tarafa eğilir. Maatteessüf eğri olarak büyür, kalınlaşır, katılaşır ve kuruyuncaya kadar eğri kalır. Orada tebayi-i kavmiyenin zarar-ı ufulüne mahsuben tebayi-i haricîye iktisap olunur” (2018: 176). Hikâyenin de ana temalarından biri olan bu kendilik ve kimlik kazanamama durumu, zihniyet değişiminin bir sonucu olarak karşımıza çıkar. Burada taklit ve başka kültürlere özenme, bireyin kendi kültürel kederlerini kaybetmesine ve bu bağlamda bir yaşam sürmesine sebebiyet verir. Ömer Seyfettin’e ve doğal olarak Büyüknine’ye göre bu “eğrilik”tir, bir nesil kaybıdır.

Söz konusu zihniyet değişiminin yarattığı sorunsalların, gelinen noktada çözümü için yapılması gerekenler nelerdir? Yazar-anlatıcı, yeni nesilden umudunu tamamen kesmemiştir. Bunu, bu soruyu genç kıza sordurmasından anlamak mümkündür. Büyüknine’nin eleştirisi karşısında elindeki Frenkçe kitabı atmaya razı olan genç kız, o günkü koşullar içinde Türk kadını için “müebbet ve yıkılmaz bir hâpishane olan bu sıkıcı evin içinde, bu sıkı mevkufiyetin yalnızlığı içinde” (2017: 172) neler yapmalıdır? İşte bu noktada yazar-anlatıcı konumunun vermiş olduğu yetki dolayımında kendisi konuşur. Büyüknine’ye emanet edilen dil, sahibine, yazara geçer. Ömer Seyfettin, benimsettiği rolü geri alır ve kendisi konuşur. Eski nesil ile yeni nesil arasındaki değişimin ve sorunların panoramasını çıkararak eleştirilerini sıralar. Ancak konumu aynıdır, tematik güç olarak eski neslin yanındadır. Yeni neslin çürümüş değerler sistemini, yaşam biçimini, bulunduğu

konumu eleştiren Ömer Seyfettin, yeni neslin o günkü koşullar çerçevesinde “her tarafın hapishaneye dönüşünü” simgesel düzlemde ortaya koyar. Eski neslin kadınlarının “erkeklerden ayrı bir kadınlar âlemi”nin (2017: 172) olduğuna işaret eden ve bu âlemin eğlence ve zevklerine vurgu yapan yazar, eski değerler sistemini olumlar ve örnekler. “Annelerinin esvaplarını kızlar giyer, büyük ninelerinin mücevherlerini torunlar takardı. Sırmalı, çedik pabuçlar, kırmızı feraceler... (...) seyir yerlerinde kadınlar tıpkı bir gelincik çiçeği gibi parlarlardı. Erkekler yalnız kadınlarını tanır, işlerinden sonra erkence evlerine gelirler, zevcelerine doyulmaz aşk ve muhabbet sahneleri ibda ederlerdi” (2017: 172). Eski neslin simgesel düzlemdeki bütün bu tematik olumlanması beraberinde karşıt güç konumunda olan yeni neslin olumsuzlanması da getirir. Çünkü Türk kadınlarının mutsuz olduğu veya soysuzlaşmaya sürüklendiği süreçteki gelişmeler dikkate alınmalıdır. Ömer Seyfettin, kültürel değerlerini kaybeden ve zihniyetini soysuzlaştıran bu yeni neslin simgesel düzlemdeki durumunu şöyle açıklar: “Kıraathaneler, gazinolar, birahaneler, kulüpler, tiyatrolar, kafeşantanlar, bekârhaneler, bütün bu Türk erkeklerini eşlerinden ayıran; zavallı Türk kadınlarını تنها evlerde unutulmuş bir bekçi gibi bırakan felaket mahalleri yoktu” (2017: 172). Yeni neslin Türk kadını, bu yozlaşmanın sonucu olarak belleklerinden yoksun oldukları gibi geleceklerini de kaybetmekle karşı karşıya kalmıştır. Eski neslin tarafında yer alan yazar-anlatıcı, eskiden bu gibi olumsuzlukların olmayışının; mutluluk, sevinç ve saadet içindeki yaşamın övgüsünü yapar. Yeni neslin olumsuzlandığı simgesel değerlerde olduğu gibi eski neslin olumlandığı düzlemdeki simgesel değerler de mekânlar üzerinden verilir. “Bu hikâye ile yazar, toplumdaki ilkelerin, nizamın, etik değerler ile davranışlarının şekillenmesinde mekân ile olan bağımlı anlatmıştır” (R. Durmuş, 2019: 189). “Büyük evler”, “büyük sofalar”, “havuzlu ve kameriyeli bahçeler”, “bostanlar”, “deniz kenarları”, “cesim ve nadir yalılar” (2017: 172-173) eski nesil için bir eğlence ve zevk mekânlarıdır, mutluluk yerleridir. Karşıt güç konumundaki yeni nesil, böylesi bir mekânsal yoksunluğun yanı sıra büyük bir yitimle karşı karşıya kalmıştır. Batılılaşma sürecinin doğurduğu sorunsallardan biri olan “moda yapmak çılgınlığı” (2017: 173), yeni neslin yozlaşma hızını ve derecesini ortaya koyar. Gelip geçiciliğin kıskacında kalan bu nesil, yaşamın bütün anlam derinliğini kaybeder. Yazar-anlatıcı olarak Ömer Seyfettin, yeni neslin Tanzimat’tan bu yana içinde bulunduğu kaotik durumu bu bağlamda şöyle özetler:

“Bugün Frenkçe okumak, mütemadiyen esvap değiştirmek, moda yapmak çılgınlıklarından, soğukluklarından, boş bir tekebbürden, manasız ve münasebetsiz bir tefevvuk iddiasından başka bir şey yoktu. Frenklik bir veba gibi

içimize girmiş, yanaklarımızın allığını, dudaklarımızın tebessümünü silmiş, feracerimizi parçalamış, pabuçlarımızı atmış, parmaklarımızı narin bir mercan gibi parlatarak güzelleştiren kınalarımızı bile ortadan kaldırmıştı. Eşyamızı, esvaplarımızı, evlerimizi değiştirirken ruhlarımızı da değiştirmişti” (2017: 173).

Batılılaşma sürecinde zihniyet farklılaşmasının ortaya çıkardığı bu sonuçlar, yeni neslin bütün yaşamsal alanlarını, varlık düzlemini yozlaştırmıştır. Birey varoluşunun ontik düzlemini değiştiren bu süreç, bir neslin belleğini ve ruhunu silmiştir. Yazar-anlatıcı olarak benimsediği Türk değerler sisteminin bu denli soysuzlaştırılmasına ve büyük bir değer yitimine uğratılmasına tepki gösteren Ömer Seyfettin, dejenerasyona uğramış bu neslin temsilietini de son derece olumsuz kavramlarla verir. Bu bağlamda “*Her şey yalan, her şey sahte, her şey taklit oldu. Ananelerimiz öldü. Saadet uzak bir hayale, yetişilmez bir hülyaya inkılap etti. Âdetlerimizle beraber sevinçlerimiz de sözdü. Şimdi şaşkın ve mustarip bir nesil... Her şeyden nefret eden, her şeyi fena gören, her şeyi karanlık gören, berbat, hasta, tedavisi imkân haricinde bir nesil.. Ah şimdiki mariz ve müteverrim muhit..*” (2017: 172) şeklinde dile gelen eleştiride, kavramsal düzlemde çok sert ve olumsuz bir değerlendirme ortaya çıkar. “Yalan”, “sahtelik”, “taklit”, “mutsuzluk”, “nefret”, “kötülük”, “karanlık” “berbat”, “hasta”, “mariz”, müteverrim” gibi kavram ve sıfatlarla değerlendirilen yeni neslin bu şekilde bir gelecek oluşturması beklenemez. Yeni neslin kendi değerler sistemine geri dönmesi, bu zihniyet farklılaşmasını kabul edilebilir bir biçimde gerçekleştirmesi gerekliliğini hissettiren yazar-anlatıcı, özellikle yozlaştırıcı ve anlamsızlaştırıcı bu moda çılgınlıklarının terk edilmesi izleğini okura yansıtmış olur.

Ömer Seyfettin kendi düşünsel düzlemini doğrudan verdikten sonra dilini, sözünü yeniden Büyüknine’ye teslim eder. Büyüknine’nin kendi neslini olumlayıcı ve torununa benimsetici üslubu yeniden okura sunulurken “zevk ve eğlence”nin sağlayıcısı olan simgesel düzlem verilmiş olur. “Çocukluk”, “mektebe başlayış”, “feraceye giriş”, “kocaya varış”, “doğuruş”, “lohusa cemiyeti”, “sünnet”, “düğün” gibi ân ve süreçlerin birer “ayın” gibi görüldüğü ve bunların o dönemki kadınlar için saadet kaynağı olduğu işaret edilir. Özellikle “bahar”dan beklenen eğlence ve zevk, eski nesil için önemli bir simgeselliği ortaya çıkarır. “Bahar” ve “kelebekler”in bu noktadaki simgesel değeri, metnin en önemli tematik duruşunu ortaya çıkarır çünkü bu simgesel düzlemden sonra yazar-anlatıcı konumunu değiştirecektir. Eski neslin temsilcisi olarak Büyüknine’nin tarafını sorgulamaya başlayan

anlatıcı, yeni nesle başka açılardan bakmak ve değerlendirmek ihtiyacı duyar. Yazar-anlatıcının ilk konumunu burada şu şekilde somutlaştırmak mümkündür:

	Tematikdeğer /Tematikgüç	Karşıt Değer/ Karşıtgüç
Kişiler düzlemi	- Anlatıcı - Büyüknine	- Genç kız (Torun)
Kavramlar düzlemi	- Eski Nesil - Mutluluk/Saadet, Sevinç - Zevk ve eğlence - Sağlık, bolluk, zenginlik - Kendilik değeri - Kültürel bellek, hafıza - Değerler sistemi - Aile bilinci / Terbiye - Dil bilinci / düşünüş	- Yeni Nesil - Matem, karamsarlık, mutsuzluk - Hastalık, felaket, ölüm - Sahtelik, yalan, taklit - Dejenerasyon - Yozlaşma, yabancılaşma - moda çılgınlığı, esvap değiştirme - Mürebbiye eğitimi - Frenkçe okumak / özenmek

Genç Kızın Tematik Alanına Göre Anlatıcının Konumu

Yazar-anlatıcının Büyüknine'nin yanında yer almasını zedeleyen ve konum değiştirmesinde etkili olan ilk öge, birinci metin halkasındaki leitmotiv'tir. Bu leitmotiv, yazar-anlatıcının eski nesli olumsuzlamak için kullandığı “zevk ve eğlence” ibaresidir. Eski nesle ait anlatımların gerçekleştiği yerde tam olarak 12 kere tekrar edilmiştir. Aslında hem yazar-anlatıcı adına hem de okur adına bu ibarenin bir sorunsal yarattığı açıkça hissedilebilir. Eski nesli, bir bağlamda Doğu kültürünü ve Osmanlı'yı temsil eden Büyüknine'nin, bu kültüre ait olumsuzlanan bütün değerleri bu leitmotiv çerçevesinde değerlendirmesi yazar-anlatıcının dünyaya bakışını tam olarak destekleyecek nitelikte değildir. Bu sebeple söz konusu leitmotiv, anlatıcının konum değiştirmesinde son derece etkilidir. Büyüknine'nin yanında yer alan yazar-anlatıcı, bu zevk ve eğlence olgusundan ve bu olguya bağlı olarak çizilen tablodan yeni nesil adına bir gelecek görmez. Bu olguyu ilerleme ve gelişme bağlamında yeterli bulmaz. Yeni nesli temsil eden genç kızın da bu anlayışla kendi dünyasını

tatmin edemeyeceğini ortaya koyar. Birinci metin halkasının tematik bağlamında yer alan bu leitmotiv, yazar-anlatıcının değişen konumunda önemli bir karşıdeğer oluşturma niteliği de bulundurmaktadır. Özellikle Ömer Seyfettin’in anlatıcı olarak konumlandığı bu metinde, dönemin bütün sosyal, siyasal ve tarihsel durumu göz önünde bulundurulursa bu leitmotive bağlı olarak bir geçmiş savunusu yapması ve bunda gelecek görmesi pek mümkün değildir. Bu tarihsel süreç içinde, dağılmış ve hatta yıkıma sürüklenen bir ulusun gelecek endişesi varken, eski neslin bu zevk ve eğlencesinin üzerinden yeni neslin eleştirisi yapılamaz. Bu leitmotivün kavramsal düzlemde ortaya çıkardığı bütün anlamların temsiliyetini üstlenen simgeler de bu sorunsalı derinleştirir. Yakın tarih içerisinde savaşların hüküm sürdüğü bir coğrafyada “feraceye giriş”, “kocaya varış”, “doğuruş”, “lohusa cemiyeti”, “sünnet”, “dügün” gibi simgesel olgulardan zevk duyarak eğlenip yaşamak travmatik bir durumun göstergesi olur. Bunun yanı sıra insanın, ömrünün bütün ânlarında böylesine bir yaşam sürmesi gerçeklik olgusunu da devre dışı bırakır. Büyüknine’nin “*Can sıkıntısı ne olduğunu bilmezdik. Hâsılı her şey gülmeye, eğlenmeye vesile idi.*” (2017: 174) şeklindeki yaklaşımı yüksek bir idealizasyon barındırmaktadır. Gerçeklik bağlamında düşünüldüğünde genç kızın bu düşünceyle hareket etmesi beklenemez.

Yazar-anlatıcı olarak Ömer Seyfettin’in konum değiştirmesindeki en önemli ikinci öge ise Büyüknine’nin anlattığı “kelebek” sembolizasyonudur. Saadet ve mutluluğun, gelecek inşasının, bahar mevsiminde görülecek bir kelebeğin rengine eş tutulması, yeni neslin kabul edeceği bir durum olamaz. Böylesi bir batıl inancın bir kimlik bilinci ve gelecek inşası oluşturması, dönemin sosyal ve tarihsel gerçekliğinde tatmin edici olamayacağı, yazar-anlatıcının sözünü emanet ettiği Büyüknine tarafından da hissettirilir. “*Siz bunları bilmez, bunlara itikat etmezsiniz.*” (2017: 175) şeklindeki serzenişi bu gerçekliği ortaya koyar. Büyüknine’nin bu sembolizasyonu aktarırken genç kızın dalıp gitmesi, bir hayal içinde kendini bulması, yazar-anlatıcının bu sefer genç kız adına konuşma yetkisi almasını sağlar. Yazar-anlatıcı, genç kızın kendi neslini sorgulama sürecine girmesiyle birlikte bu yeni nesle özeleştirisini yaptırır. Genç kızın ve ait olduğu neslin adına bu yargılamayı gerçekleştirir.

“Kendileri, yeni nesil okudukça, anladıkça, erkeklere yaklaştıkça iptidaî kadınlıklarından, dişilikten uzaklaşıyorlar, ruhlarda bir isyan, bir ihtilal tutuşuyor, eski kadınlığın zevk-i saadete vesile addettiği dişilik kayıtları kendilerine ateşten ve demirden bir zincir gibi geliyordu. Hususi bir mabet gibi sessiz ve meçhul duran evlerine hapisane nazarıyla bakıyorlar, siyah

çarşafı, kalın peçeleri ezici, soldurucu, vahşi, merhametsiz esaret örtüleri telakki ediyorlardı.” (2017: 175-176)

şeklinde yeni neslin bir panoramasını çıkararak yazar-anlatıcı, yeni neslin çatışma noktalarını belirginleştirmiş olur. Bu çatışma noktalarının özellikle simgesel düzlemde verilmiş olması, yeni neslin hür ve özgürlükçü bir yaşam alanının özlemine işaret eder. Burada, yazar-anlatıcı önceki konumunda karşı çıktığı “okuma” eylemine bir derinlik vermiş olur. Çünkü “okumak”, beraberinde “anlamak” olgusunu ortaya çıkarır ki bu da bir aydınlanma, bir farkındalık durumunun edinimini sağlamış olur. Söz konusu farkındalık ve aydınlanma, Türk kadınına bir başka önemli kavramı, “eşitlik”i kazandırır. Farkındalık düzeyini arttıran Türk kadını, asırlarca ezildiği “erkek zihniyeti”ne karşılık verebilecek düzeye yaklaşır. Bu eşitlik mücadelesinin, özgürleşme uğraşının bir sonucu olarak yeni neslin Türk kadını, eski nesli temsil eden ve sadece kadınlığı öne çıkararak Büyüknine’nin “dişilik” olgusunu aşar. Yeni neslin Türk kadını sadece dişiliğiyle var olabilecek ve bu dişilik üzerinden saadet, zevk ve eğlence dolayımında bir gelecek tasavvur edecek bir karakterde olamaz. Çünkü bu durum, yazar-anlatıcının ifade ettiği gibi Türk kadını için sadece “ateşten ve demirden bir zincir” niteliğindedir. Yeni neslin Türk kadını, bu esaret zincirlerini kırmak ve özgürlük mücadelesi vermek, eşit bir birey olarak ontolojik anlamda da var olma savaşını kazanmak için kendilerine biçilen kabuklardan çıkmak gerekliliğini hisseder. Yazar-anlatıcı, yeni nesil Türk kadınının bu farkındalık ve aydınlanma sürecinde kırdığı kabukları simgesel düzlemde de vererek eski nesil ile arasındaki çatışmanın unsurlarını göstermiş olur. Öncelikle toplumsal yaşamdan soyutlanarak tutuldukları evlerin, kendileri için birer “hapishane” olduğunun farkına varırlar. Bunun yanında “siyah çarşaf”ın, “kalın peçeler”in, birer “ezici, soldurucu, vahşi, merhametsiz esaret örtüleri” (2017: 176) olarak gördüklerini işaret eden yazar-anlatıcı, tam bu noktada yeni neslin Türk kadınına “haklı” bularak ilk konumunu değiştirir. Ömer Seyfettin yine bu hikâyenin yayımlanmasından önce 1909’da “Müstakbel Validelerine” adlı yazısında söz konusu durumu ortaya koymuştur. Yeni Türk kadınına, “Evet, size hitap edeceğim. Çünkü vezaif-i içtimaiyemizinn muhassala-ı idrak felsefesi, ensâl-i âtiyeye hizmet olduğunu ancak siz hissetmiş olacaksınız. Beşeriyeti ezen sefaletleri nâkabil göreceksiniz, tedavisine siz himmet edeceksiniz. Efkâr-ı batıla ve an’anât-ı maziye ile yaşamış olan büyük annelerimiz katiyen bu asrın evlatları değildir.” (2018: 199) şeklinde seslenen Ömer Seyfettin, Büyüknine’yi de bu çağa ait görmediğini ortaya koymuş olur. Gelecek inşasını ancak yeni neslin Türk kadınlarında gören, onların anlayan, kavrayan birer birey olduğunu işaret eden Ömer

Seyfettin, eski nesle ait olumlayıcı bir değer atfetmez. Çünkü bu genç kız, batılı zihniyete meyilli olsa da “onun batıllığı, daha önceki hikâyelerde gördüğümüz gibi, batının şekli cihetlerini almak, modasından, eğlence hayatından etkilenmek tarzında değildir. O, Türk kadınının erkekle eşit olmasını, Avrupalı kadın seviyesine çıkmasını istemektedir” (Uğurcan, 1984: 154). Bu istek anlatıcı tarafından olumlanır.

Konumunu değiştiren yazar-anlatıcının yeni nesli haklı bulma gerekçesinin temeli “terakkî” ve “mutlaka değişmek”tir (2017: 176). Çünkü toplumların ve dolayısıyla milletlerin, tarihin gelişim ve dönüşüm çizgisinin dışında kalmasını, o toplumların yok olmasıyla eş değer gören yazar-anlatıcı “terakkî”den kaçınmanın mümkün olmadığını işaret eder. Terakkînin yani ilerleme ve gelişmenin mutlak şartının “değişmek” olduğu görüşü, kendiliğinden eski ile yeni nesil arasında bir çatışma doğurur. O hâlde yeni nesil değişmek zorundadır ve bu değişmek, “mutlaka eskiye benzememek”tir (2017: 176). Bu hayatî zorunluluğun kaçınılmaz bir sonucu olarak da Türk kadınlığı, “iptidâi ve mebnâi halinde kalmaz.” Türk kadınlığının ilerlemeden, gelişmeden ilkel hâlde kalamayacağını işaret eden yazar-anlatıcı, Türk kadınının bu ilkel hâlini “kuklalık, bebeklik, dişilik” olarak görür. Gerçek Türk kadınının ancak bu “ilkel” durumdan sıyrılarak kendini bulacağını ve erkeklerle “müsavî” olacağını savunur. Bu, bir Türk kadınına en değerli ölçütü, “bütün manasıyla insan olmayı” sağlamış olur. Dolayısıyla yazar-anlatıcı, yeni nesil Türk kadınına görmek istediği çerçeveyi belirginleştirmiş olur. Ayrıca bu konumunu daha da derinleştiren yazar-anlatıcı, eski nesli temsil eden Büyüknine’ye de bir karşı duruş sergiler. Çünkü yeni nesil, eski neslin ölçütleriyle veya dünyaya bakışıyla içinde bulunduğu an’ı, çağı anlamlandıramaz. Yazar-anlatıcı, genç kızın, “Büyük ninesinin ‘tarih-i mukaddes’ hikâyeleri gibi vehimler içinde masumane yalanlar, mantıksız ve mücerret itikatlar”la (2017: 176) dolu sözlerini işitmez. Bu sözlerle değişimin ve dönüşümün gerçekleşmeyeceğini bilir. Yeni neslin bir temsilcisi olarak yakın tarihe şahitlik etmiştir, bu tanıklıktan bir beklentisi vardır. Yazar-anlatıcı olarak burada Ömer Seyfettin’in, “Meşrutiyet’in ilanı”nı yerleştirmiş olması da önemli bir simgesel değerdir. Çünkü bu yeni nesil, özgürlük ve insanca bir yaşam adına Meşrutiyet’e umutla sarılmıştır. “O günler kendileri için ne mesut idi. Bir an, bu siyah ve sıkı esaretten azat edileceklerini, insanlık hakkına nail olacaklarını ümit etmişlerdi.” (2017: 176) diyen yazar-anlatıcı, bu ümidin de “sönmüş, söndürülmüş” olduğunu, yeni neslin “hayal kırıklığına uğratıldığını” işaret eder. Ancak buna rağmen yazar-anlatıcı Türk kadınlığının gelecekte ümidini kesmesine razı olmaz. Bu konumdaki tavrını şöyle sürdürür: “Türk kadınlığı, bir gün yüksek idrakiyle, altı

asırlık tesadüfi ve tabii bir ıstıfa sayesinde harika hâline gelen hüsnüyle, zekâsıyla, insanlık sahnesine çıkararak ihtiramlar ve perestişler önünde yükselmeyecek miydi?” (2017: 176). Dolayısıyla anlatıcı, Türk kadınlığının gelecekte edineceği, ulaşacağı seviyeyi işaret ederek önemli bir öngöründe bulunur. Çünkü genel bir çerçeveden bakıldığında yeni Türk kadının yeri, eşini memnun etmek veya hayran bırakmakla sınırlandırılmaz. Eğer sadece bu durum yeterli görülmuş olunsaydı Ömer Seyfettin’in idealizasyonunu tamamen aksamış olurdu. Çünkü dönemin siyasi, toplumsal, kültürel düzleminde bu idealizasyona yer vermesi tarihi bir gerçekliği yansıtmaz. Aynı dönemdeki toplumsal hareketliliğin ve elbette siyasal dönüşümlerin hızı ve ülke tarihi için olumsuz seyri buna ters düşmektedir. Özellikle toplumsal düzenin yeniden inşa edildiği bu dönemde, yeni lisan, yeni hayat, yeni insan düsturunun egemen kılınmaya çalışıldığı ve Ömer Seyfettin’in başına geçtiği bu yeni yolda kadının bu vasıflar dâhilinde düşünülmesi bir idealizasyon sorununa sebebiyet verir. Zira yukarıda değindiğimiz yazısında “Kadınlığı hevaî ve muhayyel şeklinden biraz sarsarak yükseltmek, fen ve hakikate perverde etmek, onu müdrik ve müfit bir hâle irca etmek lazımdır.” diyen Ömer Seyfettin’e göre “Bugün tamamıyla anlaşıldı ki fen ve hakayık-ı müsbeteye, tecaribe ibtina ve istinat etmeyen ulûm ve nazariyat, itikadat kat’iyen yalan, kat’iyen efsanedir” (2018: 199). Bu durumun gerçekleşmesini yeni Türk kadınlarından bekleyen Ömer Seyfettin, onlardan “boş ve manasız hevesleri artık terk edecek, okuyacak, anlayacak tetkik edecek” (2018: 200) bir tavır sergilemeleri gerektiğini işaret eder. Yukarıda da işaret ettiğimiz erkek zihniyetini ve kadının sadece birer cinsel meta olarak görülüşünü eleştiren Ömer Seyfettin, kadının dişilik özelliğinin dışında düşünülmesi gerekliliğini vurgular. “Biz sizi kendimizden pek cahil bıraktık. Size bir alet-i velût dedik.” (2018: 200) şeklindeki özeleştirici, hikâyede genç neslin yanında konumlanmasını açıkça ortaya koyar. Yazar-anlatıcının ilk konumda karşı çıktığı genç kızın burada yanında yer alışı, aslında bu gelecek beklentisindedir. Çünkü “‘Bahar ve Kelebekler’in okuyan genç kızı, henüz tetkik veya muhakeme edecek bilinci edinmemiştir ama gerginliği, bu umudu saklı tutar.” Çünkü “‘diri, canlı, genç bir kız’ oluşu, hayata karşı inancın yeniden sağlanabileceği yönünde bir umudu saklı tutar” (Doğan, 2019: 496). Saklı tutulan bu umut, toplumsal içeriklidir ve Ömer Seyfettin’in ülküsüdür. Zira “‘Bahar ve Kelebekler’in genç kızı, inkılabın beklediği cevheri içinde taşır; ‘milliyet cereyanı’ toplumu henüz sarmadığı için gergin, umutsuz ve öfkelidir” (Doğan, 2019: 496-497). Millî beklenti ve bunun ülküsü ancak genç nesilden beklenir. Buradaki beklenti Necati Mert’e göre “kişi için değil millet için, kamu için”dir (Mert, 2004: 58).

Yazar-anlatıcı, buradaki konumunu genç nesilden yana sürdürürken genç kıza, “kelebeklerle tefeül etmek” (2017: 176) düşüncesinden bir gelecek inşa etmenin mümkün olamayacağını işaret edebilmek için, söz konusu sembolizasyonun uygulamasını yaptırır. Bu durum, yazar-anlatıcının yeni konuma geçebilmesi için gereklidir. Zira bu uygulamaya geçmeden önce anlatıcının “Eski Türk kadınlığının itikatları yeni Türk kadınlığının talihine nasıl bir hüküm verecekti?” (2017: 176) şeklindeki soruyu genç kıza sordurarak eski neslin bir gelecek vadetmeyeceğini ortaya koymak ister. “Bütün Türk kızlarının talihi için” (2017: 177) bakılan bu “fal”dan büyük bir hüsrana ortaya çıkar ki yazar-anlatıcı bu konumdan yavaş yavaş ayrılmaya başlar. Genç kız, “felakete, matem ve ölüme delalet eden” (2017: 175) bir “siyah kelebek” görürken Büyüknine, “kedere ve hastalığa” işaret eden bir “sarı kelebek” görür (2017: 178). Bu sembolizasyondan ne geçmiş adına ne de gelecek adına olumlu bir sonuç çıkmaz. Eski neslin “batıl itikatlar”ın, “bu haşin, anut, katil mazinin anif tahakkümü”nün, “yeni neslin, şimdiki Türk kadınlığının tahini(nin) ancak felaket, keder, ölüm olduğuna; ebediyen siyah kefenini yırtamayacağına” (2017: 178) işaret ettiğine inanmaya başlayan genç kıza, yazar-anlatıcı yeni nesil adına destek olur. “Bağnazlık, tutuculuk, bilime karşı duruş gibi toplumsal eleştirinin yer aldığı batıl inançları yerer” (Çelebi, 2019: 183). Çünkü yazar-anlatıcıya göre “Mazi ve batıl itikatlar o kadar kuvvetli ve müthiş idi ki bütün idrake, bütün ilme, bütün fenne, bütün hakikate galebe çalıyor, tahavvül kanununun o muhayyel nazari kuvvetini esasından kırıyordu” (2017: 178). Bu çerçeveden bakıldığında yazar anlatıcının aslında yeni neslin “idrake, ilme, fenne, hakikate” meylini, bu olguları temsil ettiğini işaret eder. Eski neslin batıl inanç sisteminin, mazinin, geleceğin değişim ilkesini, değişim kanununu kırmaya çalıştığını ortaya koyar. Ancak yeni neslin temsili olan genç kızın, bu batıl inanç sistemi karşındaki umutsuzluğu ve kabullenışı, yazar-anlatıcının konum değiştirmesini ve asıl varmak istediği konuma geçişini kolaylaştırır. Ömer Seyfettin’in genç kıza karşı saklı tuttuğu umut ile genç kızın kendisine yüklediği umutsuzluk yeni bir konum almayı gerektirir. Bu noktada yazar-anlatıcı gerek gelecek adına gerekse de Türk kadınlığı adına yeni bir tavır takınma durumuna geçer. Yazar-anlatıcının ikinci konumunu şu şekilde somutlaştırmak mümkündür:

	Tematikdeğer /Tematikgüç	Karşıt Değer/ Karşıgüç
Kişiler Düzlemi	- Anlatıcı - Genç Kız	- Büyüknine

Kavramlar Düzlemi	- Yeni Nesil	- Eski Nesil
	- Gelecek/Terakki/değişim/yenilik	- Mazi, İlkellik
	- Okuma/anlama/farkındalık	- Batıl İnançlar/falcılık
	- Kendilik/özgürleşme/eşitlik	- Kuklalık/bebeklik/dişilik
	- İdrak/ilim/fen/hakikat	- Yalan/mantıkdışılık/ soyut itikatlar
	- Meşrutiyet	- Esaret

Kendi Tematik Alanına Göre Anlatıcının Konumu

Söz konusu sembolizasyondan sonra gerek Büyüknine'nin gerekse genç kızın karşı karşıya kaldıkları tablo, yazar-anlatıcıyı yeni bir konum belirlemeye götürür. Çünkü kelebeklerin işaret ettiği anlamlar, ikisi adına da olumlu değildir. “Sarı ve siyah kelebekler”, Büyüknine için ölümü hatırlatırken genç kız adına da umutsuz ve karanlık bir geleceği işaret eder. Dolayısıyla yazar-anlatıcının idealizasyonunda bu iki duruma da yer yoktur. Yazar-anlatıcı bu iki olumsuz durum karşısından yeni bir tavır alırken hem Büyüknine'yi hem de genç kızı karşıteğere taşımış olur. Aslında öncelikle şunu söylemek gerekir ki yazar-anlatıcı bu son konumu için metnin en başından okura ipuçları verir ve metinde belirli aralıklarla bunu hissettirir. Metnin henüz girişinde Büyüknine'nin fiziksel betimlemeleri ile genç kızın psikolojik tahlilleri, bu üçüncü konum için hazırlık aşamasıdır. Bu betimlemeler ve tahliller, yazar-anlatıcının kendi konumunu netleştirmek adına kolaylaştırıcı bir işlev üstlenirler. “Bahara ve hayata dargın gibi arkasını dışarıya çeviren”, “sönmüş gözlerle gölgelere karışan”, “üç dişi olan buruşuk ağzı” ve “bir mumya uzvu kadar sararmış ve katılmış elleriyle” (2017: 169) Büyüknine, dirime karşı büyük bir yorgunlukla cevap vermeye çalışır. Pencereden görünen bahara karşın “minimini ve kambur, çürümüş bir bal mumu külçesi gibi, sessiz ve donuk” (2017: 177) ve gördüğü kelebeklerle “ölüme” yakın duran Büyüknine, yazar-anlatıcının belli aralıklarla onun temsil ettiği değerlerle bir gelecek inşasının zorluğuna göndermede bulunduğunu söylemek mümkündür. Keza genç kızın ruhsal durumu için de metnin başından beri olumsuz bir genel çerçeve çizilmiştir. Henüz metnin başında genç kızın “yeni neslin, son Türk kadınlarının o asla hâl ve tatmin edilemeyecek olan ebedî hicran ve elemiyle bulutlanan siyah gözleri” (2017: 169), “bahara yabancı duruşu” (2017: 170), “tıpkı büyük matemler geçirmiş, felaketler görmüş bir zavallı gibi hiç gülmüyor ve

ebedî mahzun duruyor” (2017: 171) oluşu, evini “*müebbet ve yıkılmaz bir hapisane*” (2017: 172) olarak görmesi, onun adına da olumlanabilecek bir gelecek olmadığını gösterir. Özellikle gördüğü kelebek sonrasında ümitsizliğe ve karamsarlığa düşüşü, yazar-anlatıcının idealizasyonunda yer bulmasını zorlaştırır. Bu bağlamda yazar-anlatıcının metnin son halkasında daha belirgin bir konumda bakış açısı geliştirmesi, metnin tematiğinde bir ülküdeğer olarak tek başına kalmasını sağlar.

Gerek Büyüknine’nin gerekse genç kızın yazar-anlatıcı tarafından bu bağlamda değerlendirilmiş olması aynı sorunu işaret eder. Yeni bir lisanın vurgusunu yapan ve bütün dinamiklerini ortaya koyan Ömer Seyfettin’in, Büyüknine’nin olumladığı lisanı, edebî zevki desteklemesi beklenemez. Genç kızın okuduğu Frenk kitaplarına karşı çıkışın paralelinde Farisî okumanın da desteklenmesi beklenemez. Bu duruma dikkat çeken Mehmet Kaplan, “*Ömer Seyfettin’e göre İran taklitçiliği gibi batı taklitçiliği de bizi kendi özbenliğimizden uzaklaştırmış, bizi tabiata, hayata ve hakikate yabancı kılmıştır. Ömer Seyfettin makalesinde, soyut olarak ortaya koyduğu bu görüşü “Bahar ve Kelebekler” adlı hikâyesinde somut olarak tipler vasıtasıyla canlandırır.*” (Kaplan, 1984: 41) şeklinde bir yaklaşım sergiler. Büyüknine dilsel açıdan Ömer Seyfettin’in tam karşısındadır. Yukarıda da işaret edildiği gibi Ömer Seyfettin, bir milletin varoluşunu ancak kendi diline olan bağlılığına ve sevgisine dayandırır. Çünkü kendilik ve kimlik ancak bu şekilde kazanılır. Bu sebeple ne Büyüknine ne de genç kız bu kimliğin bilincindedir.

Büyüknine’yi karşı konuma taşıyan önemli bir mesele de “fal”cılıktır. Kelebek sembolizasyonuna bağlı olarak Büyüknine’nin yorgunluk içinde bir uyku hâline girişi ile genç kızın şiddetli ve sebepsiz hıçkırığı birleşerek ikisini aynı değerde konumlaştırır ve dirimin dışında tutar. Yazar-anlatıcı her ikisini de “*eski ve yeni Türk kadınlığının meyas ve teselli kabul etmez iki timsali*” (2017: 179) olarak görür. Bu temsiliyetten bir gelecek inşası olamayacağını, gerçek veya idealize edilen Türk kadınlığının bu karakteri taşımayacağını ileri sürerken her ikisi adına da herhangi bir varlık alanı oluşturmaz. Büyüknine’yi “*bir asır evvelki neslin son numunesi, hayattan ziyade ölüme ve nisyana ait bir hatırası*” (2017: 179) olarak gören yazar-anlatıcı, temsil ettiği bütün kavram ve değerlere rağmen, onu ölüme ve unutuluşa ait sayar. Dolayısıyla mazinin bir hatırası olarak değerlendirilen Büyüknine’nin gelecekteki Türk kadınlığının yaşamında sadece bir “*hatıra*” olarak yer alacağını belirtmiş olur. Keza genç kız için de “*bugünün, bir asırlık mecburi ve meşum terakkinin, tegayyürün narin ve tatmin olunmaz bir çiçeği*” (2017: 179) şeklinde değerlendirme yapan yazar-

anlatıcı, sonuç olarak her ikisinin de “talihini”, içinde buldukları “kapalı oda” olarak görür. Ancak bu oda yaşama ve geleceğe ait değerlerdir; “muhteşem ve süslü mezar”dır (2017: 179). “Her iki öykü kahramanı da dışlanan, “başkası” olarak sunulan kahramandır. Öykünün başında karşı karşıya konumlanan öykü kahramanları, öykünün sonunda tek bir ortak paydada, tükeniş ve yok oluşa vurgu yapan “süslü mezar”da birleştirilir” (M. Durmuş, 2018: 898). Böylelikle mazinin unutulmaya yakın değerleriyle, batıl inançlarıyla, soyut itikatlarıyla, sadece kadınlığı öne çıkaran anlayışıyla, zevk ve eğlencenin sağladığı mutlulukla bir gelecek kurulamayacağı gibi şimdinin kendilik değerlerini yitirmiş, yozlaşmış ve tatmin olunamaz ruh hâllerleriyle umutsuz ve karamsar bir neslin aracılığıyla değişimi ve dönüşümü gerçekleştirmenin mümkün olamayacağı yazar-anlatıcı tarafından netleştirilmiş olur. “Nineyle temsil edilen geleneksel kadın(lık) zamanını doldurmuştur. Yenilenen hayat eski kadının değişimini zorunlu hâle getirmektedir. Yeniliği vurgulayan genç kız ise yükselen özgürlük/dönüşüm talebine karşın ‘kendine bir dünya’ kuramamıştır” (Sayak, 2019: 370). Kendine yeni bir dünya kuramayan genç kız, kendisinden beklenen gelecek umudunu saklı tutsa da taşıdığı nitelikler bağlamında bunu gerçekleştirmesi oldukça zordur. Çünkü Ömer Seyfettin’in beklentisini gerçekleştirmek adına bazı donanımlardan mahrumdur. Bu bağlamda yazar-anlatıcının bu durumundaki netlikte yeni Türk kadını, kendilik değerlerini oluşturmuş, millî bir kimlik ve bilinçle kendi dilini kurmuş, düşünüşte ve histe umutlu ve gerçeklik olgusunu yitirmeyen bir gelecek inşa eden karakter taşımak zorundadır. Yazar-anlatıcının konumu bu son metin halkasında Türk kadını adına şu şekilde somutlaştırılabilir:

	Ülküdeğer / Tematikgüç	Karşıdeğer / Karşıgüç
Kişiler Düzlemi	- Anlatıcı	- Büyüknine - Genç kız
Kavramlar Düzlemi	- Millî bilinç - Kendilik değeri - İlerleme / değişim - İdrak/ İlim/ Fen/ Hakikat - Aydınlanma / Özgürlük / Eşitlik - Gelecek / Ümit / İnsanca varoluş	- Mazi / Eskilik /Tükenmişlik - Batıl inançlar/Soyut İtikatlar/Gizemli Saadet - İlkellik / Esaret / Yalnızlık - Frenklik/ moda/ değer yitimi - Yozlaşma/sahtelik/ taklit - Karamsarlık/ yılgınlık/ umutsuzluk

Sonuç

Ömer Seyfettin, hemen hemen bütün hikâyelerinde yazar-anlatıcıdır. Gerek birinci, gerekse üçüncü şahıs ağzından anlattığı hikâyelerinde her şeyden önce kendi konumunu ayarlar. Fikirlerini ve düşünüş tarzını, tanıklığı çerçevesinde kurmaca alana taşırken temel amaç kurmacadan çok tematik tezlerin iletilmesidir. Söz konusu hikâyede de görüldüğü gibi ileri sürülen tezler, Ömer Seyfettin’in daha önce kaleme aldığı toplumsal ve tarihsel fikirlerin bir olay örgüsüne bağlanmasıdır. Bu sebeple burada yazar-anlatıcı konumlanırken olay örgüsünün önüne geçmektedir. Hikâyede mevcut olan olay örgüsünün, karakter seçiminin ve özellikle söylemlerin varlık sebebi, anlatıcının tezidir, iletmek istediği tematik değerdir. Metnin bütün temel halkalarında anlatıcının konum değiştirme sebebi de budur. Tematik değerler ortaya çıkarılması adına, karşıt değerlerin temsil ettikleri temel kavramların eleştirisini veya en azından yiten geçerliliğini ortaya koymaya çalışır. Ömer Seyfettin’in yazar-anlatıcı konumu, aslında kronolojik olarak tarihsel hassasiyete uygun bir biçimde ilerler. Öncelikle eski değerlerin bir temsilcisi olarak Büyüknine’nin yanında yer alışı, onun temsil ettiği değerleri öne çıkararak sonraki aşamalarda bunların aksayan yönlerini tespit etmek içindir. Geleneksel olanın, eskiye ait olanın değişmesi gerekliliği yine bir tarihsel konum olarak genç nesil üzerinde yapılır. Ancak aynı tavır burada da mevcuttur. Bu iki konumdan varılmak istenen asıl alana geçilir. Ömer Seyfettin, eski gelenek içinde millî olmayan hususların tespitini yaparak yenilik adına gerçekleşen değişimlerin yine millî olandan uzağa düşmesi sonucunda bir sentez kurması gerektiğini hisseder. Bu sentez ne Büyüknine’nin çağa cevap vermeyen, çağın gereklerinin gerisine düşmüş değerler sistemi, ne de yenilik adına dejenere olmuş, soysuzlaşmış bir toplum düzeni ile kurulabilir. O hâlde geleceği kuracak olan yeni neslin, gelenekten aldıkları kodları çağa uyduran, çağın gerekleri karşısında yenileyen, böylelikle ait oldukları değerler sisteminden uzaklaşmayan bir nesil olmasını; bu neslin fikir ve düşünüşünü bilimsel, aklî ve modern ölçütler bağlamında oluşturmasını; oluşan bu ölçütlerin millî bir dile, millî bir değerler sistemine, kendilik değerlerini öne çıkararak bir farkındalık düzlemine dayanmasını ister. Bu düzlemin bütüncül özelliği ise milliyetçi bir Türklük bağlamında kalması ve oradan geleceğe taşınmasıdır.

Kaynakça

- Aktaş, Şerif (2005). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alangu, Tahir (2020). *Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, İstanbul: YKY.
- Arslan, Nihayet (2008). “A Comparison of Ömer Seyfettin’s ‘Bahar ve Kelebekler’ and Maupassant’s ‘Jadis’ ”, *International Journal of Central Asian Studies*, Vol.12, pp.101-117.
- Cunbur, Müjgân (1985). “Ömer Seyfettin’in Hayatı ve Eserleri”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çelebi, Kübra (2019). “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Batıl İnançlar”, *Hikâyenin Türkçe Sesi Ömer Seyfettin*, *Hece Dergisi*, S. 265, s. 173-183.
- Doğan, Mehmet Can (2019). “Kelebeklerin Kültürel ve Cinsel Kimlikleri”, *Hikâyenin Türkçe Sesi Ömer Seyfettin*, *Hece Dergisi*, S. 265, s. 495-500.
- Durmuş, Mitat (2018). “Ömer Seyfettin’in Bahar ve Kelebekler Adlı Öyküsünde Doğu ve Batı Kadını Karşıtlığından İdeal Kadına”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 7(2), s. 890-901.
- Durmuş, Mitat (2020). *Ömer Seyfettin’in Anlatılarında Kendilik Bilinci ve Öteki*, Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Durmuş, Recep (2019). “İnsan- Mekân Bağlamında Ömer Seyfettin’in Hikâyeleri”, *Hikâyenin Türkçe Sesi Ömer Seyfettin*, *Hece Dergisi*, S. 265, s. 184-191.
- Kaplan, Mehmet (1984). “Bahar ve Kelebeklerin Tahlili”, *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Korkmaz, Ramazan (2017). “Romanda Mekânın Poetiği”, *Romanda Mekân*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mert, Necati (2004). *Ömer Seyfettin İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ömer Seyfettin (2017). *Hikâyeler 1*, (Haz. Hülya Argunşah). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ömer Seyfettin (2018). “Çocuklarımız –I”, *Bütün Nesirleri (Fıkralar, Makaleler, Mektuplar ve Çeviriler)*, (Haz. Nâzım Hikmet Polat). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Ömer Seyfettin (2018). “Çocuklarımız –II”, *Bütün Nesirleri (Fıkralar, Makaleler, Mektuplar ve Çeviriler)*, (Haz. Nâzım Hikmet Polat). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ömer Seyfettin (2018). “Müstakbel Validelerine”, *Bütün Nesirleri (Fıkralar, Makaleler, Mektuplar ve Çeviriler)*, (Haz. Nâzım Hikmet Polat). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Önertoy, Olcay (1985). “Ömer Seyfettin’in Milliyetçilik Düşüncesi”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Parlatır, İsmail (1985). “Genç Kalemler Hareketi İçinde Ömer Seyfettin”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Sayak, Bülent (2019). “Hegemonik Erkek(lik) ve Milliyetçilik İlişkisi Bakımından Ömer Seyfettin”, *Hikâyenin Türkçe Sesi Ömer Seyfettin, Hece Dergisi*, S. 265, s. 362-374.
- Uğurcan, Sema (1984). “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Kadın Tipleri”, *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Yöntem, Ali Canip (1995). ““Bahar ve Kelebekler”e Dair”, *Prof. Ali Canip Yöntem’in Yeni Türk Edebiyatı Üzerine Makaleleri*, (Haz. Ahmet Sevgi-Mustafa Özcan). Konya: Sözler Basım Yayın Dağıtım.